

การศึกษาเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดผ่านการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี
บนกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม

A Study of Conditions of the Identity Construction in Thinker Students through Chemistry
Learning Arrangement Based on Social Constructivism

หทัยรัตน์ มีแสง^{1*} พูนสุข อุดม² มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ³

Hathairat Meesang^{1*} Poonsuk Udom² Montana Pipatpen³

¹นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

²รองศาสตราจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹Graduate student in Master of Education, Faculty of Education, Thaksin University, Songkla, Thailand

²Lecturer in Master of Education, Faculty of Education, Thaksin University, Songkla, Thailand

³Lecturer in Master of Education, Faculty of Education, Thaksin University, Songkla, Thailand

*Corresponding author, E-mail: hathairat.meesang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดผ่านการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี บนกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบนกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม ผ่าน การวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนภายใต้กระบวนทัศน์ปฏิรูประบบนิยามที่ชัดเจน ลดทอน แยก ส่วน และไม่สามารถส่งเสริมการคิดของนักเรียนได้ เป็นเหตุที่ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนบนกระบวนทัศน์ สร้างสรรค์สังคม โดยครูไม่ใช่ใช้อำนาจในการกดขี่ ขัดแย้งความรู้แก่นักเรียน ครูไม่วางตัวเป็นผู้รู้โดยไม่รับฟังความ คิดเห็นของนักเรียน แต่จะเป็นการที่ครูและนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างอิสระ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักเรียน 10 คน และครูวิทยาศาสตร์ 2 คน เครื่องมือวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต พฤติกรรม การจัดกลุ่มสนทนาของนักเรียนและครูวิทยาศาสตร์ จะมีการบันทึกเทปและถอดความแบบคำต่อคำ จากนั้น ดำเนินการพิมพ์สัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การจะสร้างให้เกิดนักเรียนนักคิดได้ มีหลายเงื่อนไข ที่เข้ามามีบทบาท เช่น เงื่อนไขด้านตัวครูผู้สอน ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ และด้านความคาดหวังจากผู้ปกครอง ดังนั้นทุกปัจจัยย่อมส่งผลทางตรงต่อผู้เรียน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็น ที่จะต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายภายใต้แนวคิดสร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism)

คำสำคัญ: เงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์ นักเรียนนักคิด กระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม

Abstract

This research article is a part of a thesis on building the identity of students to become thinkers through chemistry learning arrangement based on social constructivism. The objective of this article was to analyze the conditions affecting in building the identity of students as thinkers among Mathayom Suksa 4 students(Grade 10). This process used a participatory action research based on social constructivism by making a critique of creativity on the learning system in the school under a positive paradigm that was prevented, reduced and separated. Moreover, it could not encourage the thinking process of students that was a reason for the exchange on the learning process to be social constructivism, teachers are not the person who has the power for overbearing with students but rather have to learn together with them. The key informants were 10 students and 2 scientific teachers. Research instruments used were lesson plan, interview and observed behavior. Interview of students and scientific teachers was recorded and paraphrased word by word for data analysis. The collecting of data of this project was done by observing the behavior between learning management and interviewing from teachers and students. It was found that there were many factors related to making students as thinkers such as teachers, students' learning behavior, special science classes, parents' expectations. Therefore, every condition affects the students directly. Thus, the cooperation from all parties concerned is needed for learning management under social constructivism.

Keywords: Factors, Students being Thinkers, Social Constructivism

1. บทนำ

ปัญหาการศึกษาไทยตกต่ำใหญ่พบว่าการศึกษาไม่สามารถเตรียมคนไทยให้เผชิญกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทำให้สังคมไทยอ่อนแอ ขาดแข่ง ทำลายตัวเอง วิกฤตยิ่งไปกว่านั้นความทุกข์ 3 ประการของการศึกษาไทย คือ 1. ความเคียดแค้นแสนสาหัสในการแสวงหาเข้าโรงเรียนดี ๆ 2. การเรียนยาก ไม่สนุก น่าเบื่อ เป็นความทุกข์ และ 3. การศึกษาผลิตคนที่ขาดคุณภาพ (ประเวศ วะสี, 2541) ความทุกข์ทางการศึกษานี้มีทำที่โหมกระหน่ำหนักขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสะสมมาอย่างยาวนาน บ่มเพาะให้อนาคตของชาติเบียดหายโรงเรียน จนปัจจุบันค่อนข้างเข้าขั้นวิกฤตโดยมีแนวโน้มตกต่ำลงกว่าในอดีต เห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติต่าง ๆ เช่น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 พบว่า ในรายวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 26.59 รายวิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.40 โดยสรุปนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่ง (สถาบันทางการทดสอบแห่งชาติ, 2558) ซึ่งวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาสำคัญในการเป็นรากฐานทำให้ประเทศเกิดการพัฒนา

อีกหนึ่งปัญหาสำคัญคือความสามารถในการคิดของนักเรียนไทย รวมถึงการไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อความอยู่รอดได้ เห็นได้จากผลการประเมินนักเรียนระดับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) ของประเทศสมาชิกองค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาศรษฐกิจ ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) มีสมาชิกเข้าร่วมจากทั่วโลก 65 ประเทศ โดยมีประเทศเขตเศรษฐกิจเอเชียเข้าร่วมได้แก่ ฮองกง ไทเป เซี่ยงไฮ้ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย และเวียดนาม จุดมุ่งหมายหลักของ PISA คือเน้นการประเมินสมรรถนะในการใช้ความรู้และทักษะเพื่อเผชิญกับ

โลกในชีวิตจริง เรียกสมรรถนะนั้นว่า “การรู้เรื่อง” โดยประเมินศักยภาพนักเรียนอายุ 15 ปี (ม.3 และ ม.4) ในการใช้ความรู้ ทักษะจำเป็นเพื่อเผชิญกับโลกในชีวิตจริง ซึ่งทักษะสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะทางคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ผลคือไทยอยู่ในอันดับที่ 50 มีคะแนนด้านคณิตศาสตร์ 427 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 494 คะแนน ด้านการอ่าน 441 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 496 คะแนน ด้านวิทยาศาสตร์ 444 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 501 คะแนน (การศึกษาประเทศไทย : Eduzones Thailand, 2556) จะเห็นได้ว่านักเรียนไทยยังไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะเพื่อเผชิญกับโลกในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นโลกแห่งการแข่งขันและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

จากการที่ผู้วิจัยเข้ามาฝึกประสบการณ์การสอนวิชาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่วิทยาลัยและมีประสบการณ์ตรงกับนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนจะมองวิชาเคมีเป็นเพียงทางผ่านเพื่อการทำข้อสอบในการแข่งขัน เพื่อได้เกรด คะแนน และต่อยอดความรู้สู่การสอบเข้ามหาวิทยาลัยเท่านั้น โดยไม่มองว่าวิชานี้มีความเชื่อมโยงหรือมีประโยชน์อย่างไรในแง่การใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ส่งผลต่อเนื่องถึงพฤติกรรมนักเรียนคือ เมื่อนักเรียนมองไม่เห็นภาพว่าเคมีเชื่อมโยง หรือสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างไร นักเรียนจะเห็นเพียงมุมเดียวคือการสอบ นักเรียนคิดเพียงว่าจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อให้ได้คะแนนมา คำตอบสุดท้ายคือเรียนพิเศษหรือเข้าติวเตอร์ นักเรียนจะทำตัวเป็นผู้รอคอยความรู้จากครู จนบางครั้งก็ไม่ตั้งใจเรียนในห้องเพราะคิดว่าค่อยไปหาความรู้จากติวเตอร์ เมื่อสอบเสร็จความรู้นั้นก็ลืมหายไปเพราะไม่ได้มีความสำคัญใดกับชีวิตจริง พฤติกรรมกับความคิดของนักเรียนก็จะสอดคล้องกัน ดังนั้นครูต้องปรับเปลี่ยนความคิดของนักเรียนให้เห็นต่างมุมมองมากขึ้นมิใช่เพียงมุมมองของคะแนนสอบและการแข่งขันเพียงอย่างเดียว หากการศึกษาทำให้คนหวังผลไปที่คะแนน โดยมองไม่เห็นการเรียนรู้อันสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาไทยล้มเหลวทั้งระบบ สอดคล้องกับคำพูดของกฤษณมูรติที่ว่า (กฤษณมูรติ, 2548, อ้างถึงใน มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ, 2556) แม้ชีวิตจะมีความหมายที่ยิ่งใหญ่และสูงส่ง หากการศึกษาไม่ช่วยให้ค้นพบสาระเหล่านั้นได้เลย การศึกษานั้นย่อมไร้ค่า หากเราได้รับการศึกษาระดับสูงแต่ไม่สามารถประสานความคิดและความรู้สึกให้กลมกลืนกัน ชีวิตก็นับว่ายังไม่สมบูรณ์ ถ้าการศึกษาไม่อาจกล่อมเกล้าให้เราดำรงชีวิตอยู่อย่างกลมกลืนกับโลก อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาดังกล่าวไม่มีประโยชน์อันใดต่อเราเลย เพราะการศึกษาไม่ใช่เพียงการสะสมความรู้ รวบรวมและเชื่อมโยงข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่การศึกษาต้องทำให้มนุษย์มีชีวิตที่เป็นเอกภาพไม่แบ่งแยกและมีสติปัญญา ซึ่งการมองเห็นสาระของชีวิตที่เป็นเอกภาพ ไม่ได้เกิดจากการเข้าไปหาปัญหาเป็นส่วน ๆ แล้วปะติดปะต่อส่วนย่อยอย่างที่รัฐบาล สถาบันศาสนา และกลุ่มศูนย์อำนาจต่าง ๆ กำลังพยายามทำอยู่

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการเข้าด้วยกันของทุกฝ่าย มิได้เป็นการแยกออกเป็นส่วนย่อย ๆ ซึ่งเป็นที่มาของการทำงานวิจัยภายใต้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม ซึ่งหัวใจสำคัญของกระบวนการทัศน์นี้คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเรียนรู้ไปพร้อมกัน เมื่ออยู่ในชั้นเรียนคนที่มิพบทาบมากที่สุดคือครูและนักเรียนต้องเรียนรู้ไปพร้อมกัน นักเรียนเป็นคนสร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง ครู เพื่อนครู ผู้ปกครอง และโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) นอกจากรายวิชาเคมีกระบวนการทัศน์นี้ยังได้มีการใช้กับวิชาชีววิทยาซึ่งได้ผลดีทำให้ทุกฝ่ายได้มีการร่วมมือซึ่งกันและกัน (ณัฐชริกา ขวัญเดือน, 2558) ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามเชิงวิพากษ์ว่ามีเงื่อนไขใดบ้างที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดผ่านการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี เพราะหากผู้วิจัยต้องการสลายตัวตนเดิมของนักเรียนที่มุ่งให้ความสำคัญกับเคมีเพียงแต่ทางผ่านในการได้คะแนนเพียงอย่างเดียว แล้วบ่มเพาะอัตลักษณ์ใหม่ให้เห็นความสำคัญของวิชาเคมีมากกว่าใช้ในการสอบแข่งขัน เน้นให้เห็นเชื่อมโยงกับชีวิต เห็นประโยชน์และแก่นแท้ของศาสตร์เคมีอย่างแท้จริง

การทราบเงื่อนไขที่ส่งผลต่อนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทุกฝ่ายจะได้ร่วมมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุด และเป็นการป้ญหาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภายใต้การดำเนินงานวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบนกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) เป็นวิธีของการวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการเข้าถึงปรากฏการณ์จริงด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกของนักเรียน 10 คน เป็นนักเรียนโครงการห้องเรียนพิเศษทุน พสวท. ร่วมกับ สพฐ. และครูวิทยาศาสตร์ 2 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอน โครงการห้องเรียนพิเศษมากกว่า 8 ปี การสัมภาษณ์ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการสังเกตบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดผ่านการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี กล่าวได้ว่าการเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎีอาศัยหลักการหาปรากฏการณ์ทางการศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด เพื่อสะท้อนให้เห็นที่มาและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้อัตลักษณ์นักเรียนนักคิด กระบวนการนี้จะดำเนินไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ข้อเสนอลงถึงจุดอิ่มตัว การเก็บข้อมูลจึงสิ้นสุด นอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแล้ว ยังต้องรวบรวมข้อมูลในรูปเอกสารนโยบายทางการศึกษา รายงานวิจัยต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนไขของการจัดการเรียนรู้อัตลักษณ์นักเรียนนักคิด

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ระดับลึกซึ่งเป็นแนวคำถามปลายเปิด การสร้างแนวคำถามอ้างอิงจากการที่ผู้วิจัยเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง อยู่กับข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง จะนำเอาฐานข้อมูลจริงมาทำเป็นแนวคำถาม ระหว่างการนำไปใช้ก็มีการปรับเปลี่ยนระยะ โดยมีการพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาทุกครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปิดประเด็นสนทนาเพื่อเข้าถึงประเด็นเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จุดเด่นคือเป็นการสัมภาษณ์รายคน เพื่อผู้ให้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อเท็จจริงได้อย่างไม่กังวล ผู้ให้ข้อมูลสามารถบอกเล่าข้อมูลที่ละเอียดอ่อนได้ และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) การสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็น การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม 4-5 คน จุดเด่นคือสมาชิกที่เข้ารับการสัมภาษณ์สามารถออกความคิดเห็นได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน เพราะหากมีสมาชิกคนใดที่ฟังเพื่อนร่วมวงสนทนาแล้วอยากเพิ่มเติมประเด็นใดสามารถเพิ่มเติมให้ครบถ้วนได้ โดยการสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะใช้เวลา 30-90 นาที ขึ้นกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ทุกครั้งจะมีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาถอดความแบบคำต่อคำ และพิมพ์บทสัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และตีความอย่างละเอียด (มณฑานา, 2555 : 71-83)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์และตีความข้อมูล จากสองส่วนหลัก คือ 1. การสัมภาษณ์ครูผู้สอน ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ 2 คน คนแรกมีประสบการณ์สอนกว่า 8 ปี คนที่สองมีประสบการณ์สอนกว่า 10 ปี และนักเรียนห้องเรียนพิเศษทุน พสวท. ร่วมกับ สพฐ. 10 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง 2. วิเคราะห์จากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียนจากกระบวนการเรียนการสอน โดยไม่มีการคาดการณ์พฤติกรรมนักเรียนล่วงหน้า แต่จะเป็นไปตามสภาพจริง ตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการเรียนการสอนแต่ละครั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักเรียน ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมาสรุปเป็นแนวคิดหลักเพื่อเชื่อมโยง ไปถึงการวิเคราะห์เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด จากนั้นเรียนรู้และแก้ไข จุดบกพร่องร่วมกัน และเชื่อมโยงไปสู่จุดเปลี่ยนของการจัดการเรียนรู้มิติใหม่บนกระบวนการสร้างสรรค์สังคมจนได้ออกมาเป็นผลสรุปของการวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

ผลของงานวิจัยนี้พบว่าภายใต้บริบทของโรงเรียนขนาดใหญ่วิทยาลัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด ประกอบด้วย 4 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขด้านครูผู้สอน เงื่อนไขด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เงื่อนไขด้านความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ และเงื่อนไขด้านความคาดหวังจากผู้บริหาร

4.1 เงื่อนไขด้านครูผู้สอน

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ พบว่าเงื่อนไขหลักสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน คือครูผู้สอน เพราะหากครูมีวิธีสอนที่หลากหลายและดีมาเพื่อบ่มเพาะนักเรียนให้เป็นนักคิด แต่เมื่อนักเรียนคิดเป็น แสดงความคิดเห็นออกมา หากครูไม่เปิดใจรับการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน ต่อไปนักเรียนจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือนักเรียนจะไม่แสดงความคิดเห็นหรือความสามารถในการทำสิ่งนั้น ๆ ออกมาอีก สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นักเรียน S1 และนักเรียน S2 ที่ว่า “บางเรื่องพวกเราคิดได้นะครู แต่เวลาแสดงความคิดเห็นออกไปมุมมองของเราขัดกับมุมมองของครู เราพยายามอธิบายเหตุผลให้ครูเข้าใจ แต่ครูกลับมองว่าเราเป็นเด็กมาเถียงผู้ใหญ่ได้ยังไง ไม่เหมือนกับครู B1 ที่พวกเราสามารถพูด อธิบายได้ แต่กับครูที่อายุค่อนข้างมากไม่เหมือนกัน เขาไม่ค่อยเปิดใจรับฟัง สุดท้ายครูก็มองเราในแง่ลบว่าเป็นเด็กไม่มีมารยาท แล้วพวกเราจะพูดทำไม อยู่เงียบ ๆ เฉย ๆ ดีกว่า” คำพูดที่สะท้อนจากนักเรียนทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยที่คิดว่าการแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่มากกว่าเป็นการ โต้เถียง ไม่เคารพ หรือไม่ให้เกียรติผู้ใหญ่ส่งผลให้นักเรียนไม่กล้าแสดงศักยภาพที่แท้จริงออกมา ทำให้นักเรียนไทยมีลักษณะแบบเดียวกันที่ต้องนั่งเรียน โดยการห้ามส่งเสียง ต้องนั่งเงียบ ๆ เรียบร้อย และไม่กล้าแสดงความคิดเห็นความเห็น แต่มันใช้ไม่ได้ผลกับยุคปัจจุบันที่ต้องส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงศักยภาพในตัวเองออกมา ดังนั้นการที่ครูปิดกั้นศักยภาพนักเรียนโดยการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกไปจะทำให้นักเรียนไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอีก ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของครูสอนวิชาชีววิทยาท่านหนึ่ง ซึ่งมีประสบการณ์สอน 8 ปี กล่าวว่า

“นักเรียนรุ่นใหม่มักกล้าคิดมากขึ้นเนื่องจากเราพัฒนาให้เขาคิดเป็น ดังนั้นเด็กรุ่นใหม่จะถูกมองว่าเป็นเด็กไม่มีมารยาทเพราะเมื่อก่อนกล้าพูดกล้าคิดกลับถูกมองว่าก้าวร้าว แต่จริง ๆ พี่มองว่า เมื่อเราสอนให้เขาคิดเป็น พอเขาแสดงออกกล้าที่จะคิดกล้าที่จะพูด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น เรากลับตำหนิว่าทำอย่างนี้ไม่ดีนะ ซึ่งพี่ว่ามันก็เป็นผลจากการที่เราพัฒนาเขานั้นแหละ เราเองก็ต้องยอมรับจุดนี้ เพราะคนรุ่นก่อน ๆ จะรับไม่ค่อยได้เมื่อนักเรียนกล้าแสดงออกขึ้น

นักเรียนก็สับสนนะที่ว่า เขาควรแสดงออกอย่างไร บางทีเราสอนให้เขาพูดให้เขาแสดงออก แต่พอเขากล้าขึ้นมา เรา กลับเอ๊ย !! มันไม่เหมือนเดิม ก็เกิดการรับ ไม่ได้ขึ้นมาของครูที่ยัง ไม่ได้เข้าไปนั่งในใจเด็ก”

จากคำกล่าวนี้สะท้อนชัดเจนมากกว่าครุมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมาก เพราะหากจะใช้วิธี สร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดให้ดีเพียงใด แต่สุดท้ายครูเองเป็นผู้ปิดใจ ไม่ยอมรับการแสดงออกของนักเรียน นักเรียน ก็จะมีวิธีการเรียนแบบเดิม ๆ คือนั่งฟัง นั่งจด เมื่อครูต้องการให้ตอบคำถามนักเรียนก็ก้มหน้าก้มตาไม่ยอมมีส่วนร่วม ทำหน้าที่รอคอยความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว การศึกษาไทยก็จะยิ่งแย่ลง นอกจากนั้นพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นอีกส่วนที่เห็นชัดเจนมาก คือ เมื่อผู้วิจัยสอนอย่างอิสระ โดยปราศจากครูที่เลี้ยงอยู่ในห้องพบว่า นักเรียนจะพูดคุย ตามธรรมชาติ เมื่อมีข้อสงสัยจะยกมือถาม หากฟังไม่ทันหรือไม่กระจ่างตรงส่วนไหนนักเรียนจะถามทันที ซึ่งแตกต่าง จากบรรยากาศที่ครูที่เลี้ยงเข้าสอนหรือมีครูที่เลี้ยงกำกับอยู่ด้วยนักเรียนจะนั่งเรียนอย่างสงบเงียบ ไม่พูด ไม่ค่อยยกมือ ถามทั้ง ๆ ที่ยังไม่เข้าใจ นักเรียนมักจะมาถามผู้วิจัยย้อนหลังเสมอหรือไม่ก็ถามทางข้อความ เมื่อถามกลับไปว่า ทำไมไม่ถามให้เสร็จในห้อง ผู้วิจัยมักได้คำตอบว่ากลัว ไม่กล้าถาม เพราะครูที่เลี้ยงของผู้วิจัยนั่งอยู่ เป็นต้น

เหตุที่ครูเป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากระบบการศึกษาของประเทศไทยเป็นนโยบายจากภาครัฐที่สั่งการจากเบื้อง บนสู่เบื้องล่าง ได้ระดับลงมาเป็นทอด ๆ ลงสู่โรงเรียน สุดท้ายครูต้องเป็นผู้ยอมรับนโยบายและปฏิบัติตามคำสั่ง การ ทำงาน ในลักษณะนี้ส่งผลให้ครูถูกบีบบังคับให้อยู่ภายใต้ นโยบายและอำนาจรัฐมาอย่างยาวนาน ทำให้มีความคิดติด กรอบ และซึมซับความเป็นระบบสั่งการไปโดยไม่รู้ตัว จนทำให้นักเรียนติดภาพลักษณะครูไทยที่นักเรียนคุ้นเคยว่า ต้องดู นากแล้ว เมื่อนักเรียนคิดต่างครูจะรู้สึก ไม่ยินดีและไม่ยินยอมให้นักเรียนคิดต่างไปจากครู ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการ ที่ครูถูกกดทับทางความคิดมาเป็นเวลานาน จนครูซึมซับกระบวนการต่าง ๆ ที่ครูถูกกระทำจากอำนาจรัฐ จนกลายมา เป็นผู้สั่งการเสียเองและเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในห้องเรียน ครูก็จะจำลองเหตุการณ์ที่ครูถูกกดทับจากนโยบายมากดทับ นักเรียนต่ออีกทอด ดังนั้นเงื่อนไขของครูผู้สอนจึงมีความสำคัญมากเป็นอันดับต้น ๆ หากครูปิดใจยึดตัวเองเป็น ศูนย์กลางโดยไม่ฟังความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน เส้นทางการศึกษาก็คงมีดมัวเช่นเดิม ห้องเรียน เปรียบเสมือนคุกเพราะครูแสดงอิริยาบถผู้คุม นักเรียนเรียนรู้ด้วยความหวาดกลัว บรรยากาศของการเรียนก็จะไม่ สนุกและไม่มีความสุข ดังนั้นครูจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิด

4.2 เงื่อนไขด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการที่ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมและปฏิกิริยาโต้ตอบของนักเรียนในห้องพบว่านักเรียนจะมีความชอบและ กระตือรือร้นมากเมื่อผู้สอนนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาสอน เช่น ครั้งหนึ่งได้สอนเกี่ยวกับเรื่องอุณหภูมิ ของสารละลายจะมีจุดเยือกแข็งลดลงหากเทียบกับตัวทำละลายบริสุทธิ์ และได้นำประเด็นของการนำกลีเซอรอลมา ผสมในหม้อน้ำร้อนทำให้รถยนต์สามารถขับต่อไปได้ที่อุณหภูมิติดลบมากกว่า 10°C โดยน้ำในหม้อน้ำไม่กลายเป็น น้ำแข็งก็ใช้หลักการข้างต้นมาอธิบาย นักเรียน S3 ได้กลับมาว่า “เอ๊ย!! มันเจ๋งมากครู เขาฉลาดมากที่เขานำหลักการนี้ มาใช้ หลักการนี้มันใช้กับชีวิตจริงได้ด้วยเป็นหลักการพื้นฐานง่าย ๆ นี่ถ้าครูไม่เอาเรื่องนี้มาสอนผมก็ยังไม่ภาพไม่ออก ว่าหลักการที่สารละลายจะมีจุดเยือกแข็งลดลงมันจะเอามาใช้ประโยชน์อะไรได้นอกจากการสอบ” นอกจากนั้นผู้วิจัย พบว่าเมื่อมีการทดลองนักเรียนจะมีความกระตือรือร้นมากเป็นพิเศษ หากบอกว่าคาบหน้าจะทดลอง นักเรียนจะถาม ทันทีว่าทำเรื่องอะไรหรือครู ทำวันนี้เลยได้ไหม ผู้วิจัยจึงถามเหตุผลว่าทำไมเมื่อพูดถึงการทดลอง นักเรียนจะ กระตือรือร้นเป็นพิเศษ นักเรียนจะให้เหตุผลว่า “เวลาทดลองเราได้ลงมือทำจริง ทำให้เห็นภาพและจำติดตาติดสมอง

ไปโดยไม่ต้องพยายามท่องจำ ผิดกับตอนนั่งเรียนบรรยาย การฟังและจดเลข ๆ มันเบื่อนะครู ไม่ได้ขยับตัวเลย ฮ่าๆ (หัวเราะ)” จากตัวอย่างข้างต้นทำให้ผู้วิจัยทราบว่าบางครั้งนักเรียนไม่ได้ต้องการเน้นเนื้อหาเชิงลึกมาก เพียงแค่ทำให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และจะนำหลักการนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างไร เพียงเท่านี้ก็ถือว่าเป็นการเรียนที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง ต่างกับการที่นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาทุก ๆ ได้หมด แต่เมื่อเผชิญสถานการณ์จริงนักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้เลย เช่น การทดลองหนึ่งต้องตวงน้ำปริมาตร 100 มิลลิลิตร แต่ผู้วิจัยให้กระบอกตวงขนาด 50 มิลลิลิตร มีนักเรียนสามสี่คนเดินมาถามผู้วิจัยว่า “คุณครูคะ ครูให้หนูตวงน้ำ 100 มิลลิลิตร แต่ครูให้กระบอกตวงมาแค่ 50 มิลลิลิตรแล้วพวกหนูจะตวงอย่างไรคะ” ผู้วิจัยเกิดคำถามทันทีว่านักเรียนเหล่านี้แก้โจทย์ปัญหาได้ดีมากแต่เมื่อให้ปฏิบัติจริงนักเรียนไม่สามารถแก้สถานการณ์ได้ จึงถามกลับไปว่า “ถ้าหนูตวงมากกว่า 1 ครั้งได้ไหมคะ” นักเรียนยิ้มเงิน ๆ แล้วร้องว่า “อ้อ !! โอเคค่ะคุณครู” นี่เป็นสิ่งที่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษาต้องตระหนักอย่างเร่งด่วนว่าหากการศึกษาสร้างคนให้เก่งแต่การทำโจทย์ในกระดาษแต่ไม่สามารถสร้างคนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตเอาตัวรอดได้จริงอนาคตของประเทศไทยจะเป็นอย่างไร หากเราต้องเผชิญหน้ากับโลกโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นโลกแห่งการแข่งขันและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเงื่อนไขด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนก็สำคัญไปไม่แพ้เงื่อนไขของครูผู้สอน

จากการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าแท้จริงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนสำคัญอยู่ที่การทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มิใช่เพียงบรรยายหรือพูดให้ฟังแล้วให้นักเรียนจดความ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้น นักเรียนที่เป็นนักคิดจะมีพฤติกรรมอยากเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่เกิดขึ้นจริง การเรียนเคมีจากของจริงเป็นสิ่งที่ดีสุด ทำท่ายเมื่อเรียนจากการปฏิบัติจริง นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยประสบการณ์ที่เคยผ่านมา หากแต่นักเรียนที่เรียนแบบท่องจำแก้ปัญหาจากโจทย์บนกระดาษ นักเรียนเหล่านี้จะไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เลย ดังนั้นการศึกษาที่ดีควรทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพียงพอที่จะแข่งขันในโลกปัจจุบันได้ และสามารถแก้ปัญหาและเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.3 เงื่อนไขด้านความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนานในเรื่องความโดดเด่นเชิงวิชาการ ที่สังคมภายนอกให้คุณค่าว่าเป็นโรงเรียนที่ดี มีคุณภาพ คู่ควรกับการส่งบุตรหลานให้เข้ามาเรียนแห่งหนึ่งในภาคใต้และเป็นโรงเรียนที่ดี 1 ใน 10 ในระดับประเทศ ความโดดเด่นด้านวิชาการทำให้โรงเรียนต้องพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้วยหลักสูตรพิเศษโครงการต่าง ๆ ทำให้มีหลักสูตรเฉพาะหลายโครงการ เช่น โครงการพสวท. ร่วมกับ สพฐ. โครงการ SMA โครงการ SMT (โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย, 2556) รวมถึงโรงเรียนเชื่อมั่นในศักยภาพของนักเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนของห้องเรียนพิเศษที่นี้ต่างจากโรงเรียนอื่น คือ การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่นี้จะเป็นแบบ 3 คาบ หรือ 4 คาบติดกัน ในขณะที่โรงเรียนอื่นจะแบ่งเป็น 2 คาบ 1 คาบ หรือ 2 คาบ 2 คาบ เป็นต้น การเน้นด้านวิชาการทำให้นักเรียนมีตารางเรียน 10 คาบต่อวัน เริ่มคาบแรกเวลา 8.30 น. ถึงคาบสุดท้ายเวลา 16.50 น. นอกจากนั้นยังมีตารางเรียนวันเสาร์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถทางด้านวิชาการมากขึ้นอีก ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นผู้มีความสามารถโดดเด่นเพื่อแข่งขันในระดับประเทศหรือระดับนานาชาติได้ จนบางครั้งผู้วิจัยได้ยินเสียงสะท้อนจากนักเรียนบ่อยครั้ง เช่น นักเรียน S4 เล่าว่า “ผมว่าเรื่องนี้มันอยู่ที่การจัดสรรเวลานะครู ถ้าเป็นแบบนี้มันก็ไร้ประโยชน์เพราะเอาจริง ๆ การรับรู้ของคนในแต่ละวิชามันได้แค่ 1 - 2 ชั่วโมง ถ้าพูดตามหลักความเป็นจริง 4 ชม. 5 ชม. แบบนี้รับรองครูจะอัดไปแค่วันนักเรียนก็ได้ไม่เต็มทีแน่นอน” ส่วนนักเรียน S5 เล่าว่า “บางทีหนูก็เครียดนะคะ

ครู เหมือนเรียนค่าย โอเล็มปิกคือทุกคนต้องเรียนเพราะมันเป็น โครงการของห้องเรียนพิเศษซึ่งหนูไม่อยากเรียนเพราะ หนูอยากพักผ่อน แต่มันก็แล้วแต่คนนะคะบางคนเขาก็ชอบเพราะเขาได้ความรู้และเขาอยากสอบ แต่บางคนก็ไม่ชอบแต่ ก็ต้องเรียนไม่อย่างนั้นก็โดนรายงานผู้ปกครอง” นอกจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียน พฤติกรรมก็เป็นหลักฐานเชิง ประจักษ์ว่าการอัดเนื้อหาจำนวนมากในระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป (3 คาบติดกัน) ทำให้นักเรียนไม่มีความสุขและ เหนื่อยล้าเกินไป ดังจะเห็นนักเรียนหลายคนนั่งหลับ บางคนนั่งเรียนตาลอย ไร้ชีวิตชีวา หรือบางคนแอบเล่นเกมในห้อง จนผู้วิจัยต้องพยายามหาเรื่องตลกมาเล่า หรือให้พักเข้าห้องน้ำ ล้างหน้า เป็นระยะ ๆ อยู่บ่อยครั้ง

สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อ โรงเรียนมีความหวังดีเพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพียงพอต่อการแข่งขัน กับโลกภายนอกจึงจัดออกมาในรูปแบบของหลักสูตร โครงการพิเศษต่าง ๆ หรือเวลาเรียนที่มากกว่าปกติ โรงเรียนคง ต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับพฤติกรรมนักเรียนของผู้มีประสบการณ์ตรงในการเป็นผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียของการจัดการเรียนรู้ด้วย ดังนั้นการศึกษาที่ดีต้องไม่ใช่การศึกษาแบบยึดเชิด คือ อัดเนื้อหา อัดความรู้ โดย ลืมคิดถึงธรรมชาติของนักเรียน จิตใจ และความสามารถในการรับรู้ที่แท้จริงของนักเรียนด้วย

4.4 เงื่อนไขด้านความคาดหวังจากผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากสำหรับนักเรียน เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่สนับสนุนทุนการศึกษาโดยตรง ของนักเรียน เมื่อผู้วิจัย ได้พูดคุยกับนักเรียนก็พบว่าหลายคนที่มีความเป็นอีกอย่างแต่ก็โดนบีบบังคับให้เลือกในสิ่งที่ ผู้ปกครองคิดว่าดีที่สุดสำหรับบุตรหลานของตัวเอง ดังเช่น นักเรียน S6 เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ผมคิดว่าผู้ปกครองมีผลต่อ การศึกษาของเด็กสูงมาก มากกว่าปัจจัยในห้อง ครู โรงเรียน เพราะผู้ปกครองสามารถเฝ้าดู กำหนดควบคุมนักเรียนได้ หลายเรื่อง เท่าที่ผมสังเกตเพื่อน ๆ หลายคน พฤติกรรมของแต่ละคนเกิดจากการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง บางคนที่บ้าน เข้มงวด ลูกจะเครียดและจริงจังไปกับทุกเรื่อง บ้างบ้านปล่อย ลูกก็เล่นเกมทั้งวันทั้งคืนไม่อยู่ในขอบเขต” นี่เป็นส่วน หนึ่งที่บ่งบอกได้ว่าลักษณะบางอย่างที่ติดตัวนักเรียนนั้นถูกปลูกฝังมาจากที่บ้านดังนั้นการที่ครูจะสลายตัวตนเดิมที่ นักเรียนเป็นอยู่ไม่ใช่เรื่องง่ายและไม่สามารถทำได้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ นอกจากนั้นนักเรียน S7 ยังมีประเด็นน่าสนใจ ที่ว่า “ผมเคยทะเลาะกับพ่อเพราะเกรดตก พ่อโกรธมากถึงขั้น ไม่คุยกับผม หลังจากนั้นก็บังคับให้เรียนพิเศษมั่วไปหมด แรก ๆ ก็เรียนแต่หลัง ๆ ผมเบื่อเลยโคตรเรียน เราจึงทะเลาะกัน หลังจากนั้นผมมาอยู่หอผมก็ไม่เรียนพิเศษอีกเลยซึ่งเกรด ดีขึ้นกว่าเดิม ผมเริ่มเห็นว่าการเรียนพิเศษเพื่อคะแนนสอบไม่จำเป็นเพราะการศึกษามีอยู่ทุกที่เต็มไปหมดทั้งในหนังสือ อินเทอร์เน็ต นอกจากพ่อแม่ก็ยังมีญาติ ๆ ผมโดนกรอกหูทุกวันว่าโตขึ้นเป็นหมอนะ แต่พอยิ่งโตผมเริ่มรู้ว่าโลกนี้มัน กว้าง พ่อแม่ไม่สามารถควบคุมผมได้ในหลายเรื่อง แต่ถึงอย่างไรตอนนี้แม่ก็ยังอยากให้ผมเป็นหมอ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าผม สอบติดทุน พสวท. ซึ่งเป็นทุนวิทย์ ส่วนพ่อเริ่มเข้าใจและรู้ว่าพ่อควรทำอะไร พ่อจะซื้อหนังสือแนวที่ผมชอบมาให้ บ่อย ๆ พ่อเริ่มปล่อยผมแล้ว เพราะรู้ว่ายัง ใจผมก็ไม่ฟัง แต่ก็ยังมีเพื่อนในห้องอีกหลายคนนะครับครูที่เขาไม่กล้าพูดกับพ่อ แม่หรือพูดแล้วแต่พ่อแม่ไม่ยอม ก็เลยต้องจำใจเรียนไปทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็ไม่ได้ชอบหรือถนัด”

ตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่าหากพ่อแม่ไม่เข้าใจลูกคิดว่าสิ่งที่พ่อแม่เลือกเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับลูก โดยที่ไม่ได้ ถามความต้องการที่แท้จริงของลูกมันก็อาจเป็นการทำร้ายลูกทางอ้อมได้ เพราะการที่นักเรียนต้องทนเรียนกับสิ่งที่ ตัวเองไม่ชอบ ไม่ถนัด หรือไม่ได้สนใจสิ่งนั้นอย่างแท้จริง จะทำให้นักเรียนมาเรียนด้วยความทุกข์ทรมาน เห็นได้จาก พฤติกรรมชัดเจนในห้องเรียน นักเรียนที่โดนผู้ปกครองบังคับจะมาเรียนเพื่อให้ผ่านไปในแต่ละวัน หรือไม่ระหว่าง เรียนนักเรียนจะนั่งทำสิ่งที่ชอบแทน เช่น วาดรูป ระบายสี หรือนั่งอ่านข้อมูลที่ตนเองชอบผ่านโทรศัพท์ และจะมี

นักเรียนอีกประเภทคือแม้ว่าโดนบังคับให้เรียนในสิ่งที่ไม่ชอบแต่ก็พยายามและตั้งใจเรียน นั่งฟังและจดทุกอย่างที่ครูพูด ยกมือถามเมื่อสงสัย แต่เมื่อถึงเวลาสอบจะทำข้อสอบไม่ได้และได้คะแนนตกต่ำ เมื่อได้คะแนนไม่ดีก็จะเกิดความท้อแท้ พ่อแม่ก็จะโทษลูกว่าทำไมทำได้แค่นี้ ทำไมไม่ตั้งใจเรียน จากนั้นก็จะส่งลูกไปเรียนพิเศษเพื่อต้องการให้ลูกมีผลการเรียนที่ดีขึ้น นักเรียนก็จะยังมีความทุกข์หนักยิ่งขึ้นไปอีก เพราะต้องทนทำในสิ่งที่เขาไม่ต้องการ แต่หากผู้ปกครองพูดคุยกับลูกสักนิดว่าสิ่งที่ทำลูกชอบจริง ๆ หรือเปล่า ให้ลูกเป็นคนเลือกเองก็จะส่งผลดีกับตัวนักเรียนมากกว่า เพราะเมื่อนักเรียนเลือกเรียนในสิ่งที่ชอบเขาก็ตั้งใจทำมันอย่างดี เรียนรู้อย่างสนุกและมีความสุข ดังนั้นผู้ปกครองก็เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดและการแสดงออกของนักเรียน

5. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่าการสร้างนักเรียน 1 คนให้มีอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดมีเงื่อนไขหลายด้านที่ส่งผลไม่ว่าจะเป็นด้านครูผู้สอน ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ และด้านความคาดหวังจากผู้ปกครอง เงื่อนไขเหล่านี้ล้วนส่งผลไม่ทางตรงก็ทางอ้อมกับกระบวนการสร้างการคิดของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งผลที่ผู้วิจัยค้นพบก็สอดคล้องและมีผลคล้ายคลึงกับงานวิจัยของฉัตรวิภา ขวัญเดือน ที่ทำเรื่องการศึกษาเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้นับกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมของโรงเรียนวิทยาศาสตร์ ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนเป็นเพียงส่วนหนึ่ง หากจะส่งเสริมนักเรียนนักคิดอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะคือควรทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยครู โรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพราะทุกเงื่อนไขล้วนสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้านครูผู้สอนที่ใกล้ชิดและเป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนโดยตรง ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนว่าจะตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของวิชา มากเพียงใด มีรูปแบบการเรียนที่สนใจอย่างไร เพราะนักเรียนเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง และความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ที่มีผลในการจัดหลักสูตรต่าง ๆ ให้นักเรียนและความคาดหวังจากผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองใกล้ชิดกับนักเรียนมาตั้งแต่เกิด และมีผลต่อการสนับสนุนด้านการศึกษาอย่างมาก ดังนั้นทุกปัจจัยย่อมส่งผลทางตรงต่อนักเรียน

6. บทสรุป

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์นักเรียนนักคิดผ่านการจัดการเรียนรู้วิชาเคมีบนกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมนี้ สรุปได้ว่าเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสลายตัวตนเดิมเพื่อสร้างตัวตนใหม่ให้เกิดอัตลักษณ์นักคิดนั้นมี 4 เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง คือ 1. เงื่อนไขด้านครูผู้สอน 2. เงื่อนไขด้านความรู้ของนักเรียน 3. เงื่อนไขด้านความเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ 4. เงื่อนไขด้านความคาดหวังจากผู้ปกครอง โดยทั้ง 4 เงื่อนไขหากวิเคราะห์ในเชิงลึกจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายของภาครัฐที่มีอำนาจสั่งการมาที่โรงเรียนทั้งสิ้น ทำให้ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานมีความคุ้นชินกับการเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง ท้ายสุดก็ใช้อำนาจสั่งการที่ครูถูกกระทำมาใช้กับนักเรียน นักเรียนไม่สามารถโต้เถียงไม่ว่ากรณีใด ๆ แม้แต่นักเรียนเองก็คุ้นชินกับการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ จนกายสภาพเป็นหุ่นยนต์ รอรับคำสั่งจากครูและปฏิบัติตามอย่างเชื่อง รวมทั้งผู้ปกครองที่อยู่กับระบบดังกล่าวมายาวนานจนคร่ำครึคิดในเรื่องความคาดหวังให้บุตรหลานเป็นผู้มีความสามารถเยี่ยมยอดเพียงเนื้อหาเชิงวิชาเท่านั้น จนกระทั่งบีบบังคับให้คล้อยตามสิ่งที่ผู้ปกครองคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในมุมมองของบุตรหลานจนมองข้ามความชอบและความถนัดของนักเรียน ดังนั้นงานวิจัยนี้

สามารถสะท้อนได้อย่างชัดเจนว่าการสร้างนักเรียนให้คิดเป็นนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับครูและนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบริบทอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เหตุนี้จึงจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้กระบวนการที่สนับสนุนการสร้างสรรค์สังคมซึ่งเป็นฐานคิดที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อจะนำพาการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้จะสำเร็จไม่ได้เลยหากข้าพเจ้าขาดความช่วยเหลือจากบุคคลต่อไปนี้ อันดับแรกข้าพเจ้าขอกราบขอพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พูนสุข อุดม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ทั้งยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตาเสมอมา รวมถึงเงินทุนสนับสนุน การทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ 2560

ขอขอบคุณคุณครูในโครงการพิเศษและนักเรียนโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี รวมถึงโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยที่ให้โอกาสในการฝึกประสบการณ์และเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในครั้งนี้ด้วย

ขอขอบคุณพ่อแม่ และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่ด้านเงินสนับสนุนในการเล่าเรียน อีกทั้งคอยให้กำลังใจในยามที่ผู้วิจัยท้อแท้ รวมถึงคนใกล้ชิดและเพื่อนทุกคนที่คอยเป็นแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าทำงานชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

8. เอกสารอ้างอิง

- การศึกษาประเทศไทย. (2554). ไทยคิดอันดับ 2 ประเทศที่เรียนหนักสุดในโลกรองจากญี่ปุ่น, กรุงเทพฯ :
- EduzonesThailand. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2559, จาก <https://blog.eduzones.com/racchachoengsao/86728>
- การศึกษาประเทศไทย. (2556). ผลสอบ PISA กับอนาคตการศึกษาไทยในเวทีโลก, กรุงเทพฯ : Eduzones Thailand.
- สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2559, จาก <https://blog.eduzones.com/tonsungsook/120382>
- ณัฐชรีกา ขวัญเดือน. (2558). การศึกษาเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้บนฐานกระบวนการที่สนับสนุนการสร้างสรรค์สังคมของโรงเรียนวิทยาศาสตร์, สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประเวศ วะสี. (2541). ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญาทางรอดจากความหายนะ (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ : กรีน-มูลนิธิสตรี-ศฤงคังค์.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2555). พลวัตของการศึกษาในชุมชนไทย, สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2556). แก่นแท้ของการศึกษา ความรู้และชีวิต. เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา 0320501 บูรณาการพื้นฐานการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4), สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย. (2556). โครงการพิเศษโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2560, จาก <http://www.hatyaiwit.ac.th/frontpage>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21, กรุงเทพฯ : มูลนิธิสตรี-ศฤงคังค์.

สถาบันทางการทดสอบแห่งชาติ. (2558). ประกาศผล O-NET, กรุงเทพฯ : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th>

มหาวิทยาลัยรังสิต